

Uitgave: Projectteam Hollandsche IJssel > postbus 90602 > 2509 LP Den Haag > telefoon: 070 441 64 67
> www.schoner mooier.nl > e-mail: info@schoner mooier.nl > PEILDATUM: 18 juli 2006

Waterbodemschoner, oevermooier

De sanering en herinrichting van de oevers bij Moordrecht en Nieuwerkerk heeft een positief effect op de bodemkwaliteit. Het rivierslib ter plekke is minder vuil en het aantal kleine ongewervelde dieren zoals aaltjes, wormen, slakken - heel belangrijk voor het ecosysteem - is toegenomen in aantal en soort. Dit blijkt uit een onderzoek dat is uitgevoerd in de periode 1999-2004.

Op beide locaties lijkt de natuur zich te ontwikkelen op een manier die karakteristiek is voor een zoetwatergetijdenrivier. De oevers, die tweemaal daags gedeeltelijk droogvallen, zijn aantrekkelijk voor bepaalde planten en dieren, die op die natuurlijke dynamiek zijn ingespeeld.

In het kader van het project Hollandsche IJssel is in 2000 de locatie Moordrecht-Oost onder handen genomen. Rijkswaterstaat groef hier vrijwel de gehele locatie af en vulde bij de herinrichting een groot deel van het gebied aan met schoon materiaal. Moordrecht kreeg een natuurvriendelijke oever met nevengeul. Het oeverproject bij Nieuwerkerk werd in 2001 uitgevoerd. Hier werd de verontreinigde bodem geïsoleerd door afdekking met zand, waarna een droogvallende slikvlakte ontstond met biezenvelden op de hogere gedeeltes.

Onderzoek

Om precies te weten wat het effect van gecombineerde sanerings- en herinrichtingsmaatregelen is op flora en fauna heeft Rijkswaterstaat de ontwikkeling op beide locaties tussen 1999 en 2004 nauwlettend gevolgd. Het onderzoek begon met een nulmeting om de situatie vast te leggen vóór de aanpak van de oevers. Jacco Doze, projectleider van Rijkswaterstaat, vertelt wat hij ter plekke aantof. 'Een vaargeul met links en rechts stortstenen, zonder de kenmerken van de oevers van een getijdenrivier, en een waterbodemschoner met een mate van

vervuiling die de wettelijke normen ver overschreed. Er moest iets gebeuren zowel uit milieuoogpunt als qua inrichting. De oevers moesten meer deel gaan uitmaken van de rivier en een natuurlijk, dynamisch zoetwatergetijdenkarakter krijgen'.

Bodembeestjes

Na de nulmeting werden jaarlijks, gedurende vijf jaar, gegevens verzameld over de waterbodemschoner, de begroeiing, de kleine ongewervelde dieren in de bodem, vissen en vogels. Met name een 'bodembeestje' als het aaltje is zeer gevoelig voor verontreinigingen. 'Bodembeestjes zijn belangrijk in het gehele ecosysteem van

De natuurlijke slikvlakte bij zelling Groenendijk

eten en gegeten worden. Ze bevinden zich midden in het slib en krijgen de verontreiniging meteen binnen. Ze zijn dan ook een graadmeter van hoe vuil het is', legt Jacco uit. 'Bij de nulmeting was hun aantal laag en ook waren er weinig verschillende soorten. Dat week duidelijk af van een normale situatie. In de loop van tijd gingen de aantallen om-

hoog en kwamen er meer soorten in de bodem voor die alleen leven onder schone omstandigheden. Overigens gaat het herstel bij Moordrecht sneller dan bij Nieuwerkerk. Dat heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat bij Nieuwerkerk vrij grof zand is gebruikt dat minder aantrekkelijk is voor kleine ongewervelde dieren dan meer kleiig materiaal'.

Vogels

De waterbodemschoner dankzij beide projecten aanmerkelijk schoner geworden en de oevers mooier en groener. 'Het is opmerkelijk hoe snel er na aanleg begroeiing is gekomen, vooral riet en rietgras. De

stortstenen oevers hebben plaats gemaakt voor natuurlijke oevers, die van een droge zone met begroeiing geleidelijk overgaan in een natte zone. Dat trekt vogels aan. Eenden, ganzen, zwanen maar ook steltlopers vinden er voedsel en beschutting'. Hoewel de oeverzone bij

Onderzoekers van Rijkswaterstaat bezig met het zeven van waterbodemschonermonsters.

Moordrecht visvriendelijk is ingericht, is nog geen verbetering van de visstand te bespeuren. Jacco Doze wijt dat aan de te grote peilschommelingen. 'Het intensieve scheepvaartverkeer zorgt voor heel veel stroming en zuiging waardoor het moeilijk wordt voor vissen om hun eitjes af te zetten aan het riet. In toekomstige oeveraanpassingen kan met deze opgedane kennis rekening worden gehouden, door bijvoorbeeld luwe delen aan te leggen die minder sterk leeglopen'.

Meerwaarde

Gelet op de resultaten van het onderzoek kunnen de beide sanerings- en herinrichtingsprojecten een succes worden genoemd. 'Dergelijke projecten hebben zin en dragen bij aan een mooiere, schonere Hollandsche IJssel. Het gaat soms om kleine gebiedjes, postzegels bijna. Toch zijn ze belangrijk: hoe meer plekken, hoe natuurlijker de rivier als geheel gaat functioneren. Het geheel is meer dan de som der delen. Dan hebben we het nog niet over de meerwaarde ten aanzien van de beleving van de rivier door de mens'.

De ervaringen die zijn opgedaan bij de eerste twee saneringen zullen van pas komen bij de aanpak van nieuwe projecten. Tot 2010 zullen nog zo'n twintig locaties langs de Hollandsche IJssel aan de beurt komen. Ook wordt de vaargeul gesaneerd.

Wie meer informatie wenst over het onderzoek kan terecht op www.rijkswaterstaat.nl/rws/riza/home/publicaties/rapporten

Op de HIJ-ZIT

Frank Bothmann is projectleider van Artery, een samenwerkingsproject waarin vijf regio's in Nederland, Duitsland en Engeland met subsidie van de EU van de rivieren weer echte 'levensaderen' willen maken. Het project Hollandsche IJssel is een van de partners. In oktober wordt Artery afgesloten met de uitgave van een boek waarin wordt teruggeblikt op de afgelopen drie jaar.

'Het belangrijkste uitgangspunt van het Artery-project is om door de herontwikkeling van rivierlandschappen te bevorderen dat gemeenschappen zich niet met de rug maar weer met het gezicht naar de rivier keren. Door voormalige industrieterreinen langs de rivier nieuw leven in te blazen kunnen nieuwe economische kansen ontstaan, evenals natuurlijke groengebieden en plaatsen waar mensen zich kunnen ontspannen. De betrokkenheid van bewoners en lokale overheden is de sleutel tot het succes', stelt Frank Bothmann.

Hij is erg tevreden met de bereikte resultaten. 'De tien pilotprojecten in de vijf regio's zijn met succes tot uitvoer gebracht. Er is opmerkelijk goed samengewerkt door de partners en er heeft veel uitwisseling van kennis plaatsgevonden. Je kunt stellen dat er een grote mate van verbondenheid is en een groeiend vertrouwen. Bij de realisatie van de projecten is gebleken dat herontwikkeling van rivierlandschappen belangrijk is. Er is veel aandacht voor bij tal van groepen in de regio's, niet alleen overheid maar ook bedrijven, lokale organisaties en individuele bewoners. Mensen die vinden dat een goed toegankelijke rivier bijdraagt aan de kwaliteit van de leefomgeving'.

Welke van de Hollandsche IJsselprojecten spreekt Frank Bothmann het meest aan? 'Alle partners waren, net als ik, zeer onder de indruk van de Molen Windlust in Nieuwerkerk aan den IJssel. De grote betrokkenheid, het financiële risico dat werd genomen bij de aankoop van de molen en het enthousiasme van de mensen van de Stichting Molen Kortenoord maakten grote indruk. Van de wijze waarop de stichting het project heeft uitgevoerd kunnen we veel leren. Heel professioneel en vernieuwend heeft zij partners en sponsors benaderd en hen weten te betrekken bij de ontwikkeling. Het is een prachtig complex geworden met een schitterend uitzicht op en toegang tot de Hollandsche IJssel voor de lokale bevolking. En dat is precies wat Artery hoopte te bereiken. Ook het nieuwe Vuijckpark in Capelle aan den IJssel is een aantrekkelijker plek geworden waar mensen kunnen genieten van de rivier. Geweldig hoe bewoners actief betrokken waren bij de totstandkoming van het park. Het is goed dat deze locatie nog verder ontwikkeld wordt met onder andere een horecagelegenheid'. Kijkend naar het project Baai van Krimpen & Loswal III zegt de Artery-projectleider: 'Het is interessant om te horen hoe de lokale overheid en het project Hollandsche IJssel de bevolking hebben benaderd en gezamenlijk werken aan een nieuw ontwerp voor openbaar toegankelijke rivieroever'.

Het samenwerkingsverband Artery wil zijn activiteiten na oktober graag continueren. 'Er is genoeg potentie om door te gaan. Persoonlijk verheug ik me op een verdere samenwerking met de regio Hollandsche IJssel. Vanaf het begin kon Artery rekenen op veel ondersteuning en tal van creatieve ideeën vanuit het project Hollandsche IJssel. Tijdens de uitvoer van projecten hebben de verschillende partners uit de regio zich heel betrouwbaar getoond met een hoog niveau aan kennis en professionaliteit. In de toekomst verwacht ik van de Hollandsche IJssel nog veel meer creatieve projecten ten gunste van de internationale samenwerking en de verdere ontwikkeling van de regio.'

Frank Bothmann

Nomineer uw favoriet voor de Hollandse IJsselsteen

Wie verdient volgens u de Hollandse IJsselsteen 2006? Nog tot 1 augustus heeft u de tijd om een kandidaat voor deze kwaliteitsprijs te nomineren.

Het wordt steeds schoner en groener in en rond de Hollandsche IJssel. Vervuilde oevers worden schoongemaakt. Stortstenen maken plaats voor nieuwe natuur. Karakteristieke panden worden opgeknapt. Tal van bewoners, bedrijven en organisaties met hart voor de streek zetten zich daar voor in. De Stuurgroep Hollandsche IJssel belooft streekbewuste daden jaarlijks met een prijs in de vorm van glazen kunstwerk. Een onafhankelijke jury beoordeelt de nominaties en kiest een winnaar. Die krijgt de Hollandse IJsselsteen eind september tijdens een feestelijke bijeenkomst uitgereikt. Kijk voor informatie en het nominatieformulier op www.schoner mooier.nl

Volg het Project Hollandsche IJssel op www.schoner mooier.nl